

133502

433502

Biblioteca populară a Asociației „Astra“.

Anul al 18-lea.

Nr. 159.

1928 (7).

Copii cu renume.

Biografii povestite tinerimii noastre

BCU Cluj / Central University Library Cluj
de

Victor Lazăr.

Prețul

4 lei.

Editura Asociației „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 6.
Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Traiană“, s. a., Sibiu.

Catehismul bunului Român.

I. Ce este Asociațiunea „Astra“ ?

Este cea mai mare și cea mai veche societate românească din Ardeal pentru răspândirea culturii în sânul poporului român.

II. Ce a făcut și va face Asociațiunea ?

1. A ajutat în timpuri grele, cu *burse*, tinerii români la învățătură de carte și de meserii. — 2. A înființat o *biblioteca centrală* în Sibiu. — 3. A înființat un *Muzeu* minunat, cuprinzând mai ales lucruri făcute de harnicele țărânce române, dar și alte celea. — 4. A ținut zeci de mii de *conferințe* populare la sate și la orașe. — 5. A înființat *cursuri pentru analfabeți* (neștiutori de carte). — 6. A înființat *bănci populare și cooperative*. — 7. A tipărit, în zeci și zeci de mii de exemplare, *cărți de învățătură și petrecere pentru popor*. — 8. A tipărit revista „*Transilvania*“. — 9. A înființat *despărțăminte, cercuri culturale, biblioteci* populare la sate. — 10. A ajutat construirea de *Cămine naționale*. — 11. Ajută tipărirea unei biblioteci pentru cărturarilor cu școală mai mare (de către Secțiile „*Astre*“ din Cluj).

III. Ce trebuie să facă orice Român bun ?

1. Să se *inscrie membru* la Asociațiune (membru fondator 1000 Lei, membru pe viață 500 Lei, membri activi 50 Lei). — 2. Cărturarilor cu știință de carte mai multă să aboneze revista „*Transilvania*“ și să cumpere cărțile tipărite de Secțiile „*Astre*“. Aceștia, și apoi lumea dela sate să cumpere broșurile din Biblioteca populară a „*Asociațiunii*“ (fiecare coală de tipar de 16 pag. 1 Leu, 50 coale cu 800 pag. 50 Lei).

133502

651048

Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

Anul al 18-lea.

Nr. 159.

1928 (7).

Copii cu renume.

Biografii povestite tinereții noastre

BCU Cluj / Central University Library Cluj
de

Victor Lazăr.

Biblioteca Universității Regala Ferdinand I.
din CLUJ.

No. 2857/1928

EXEMPLAR LEGAL.

Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 6.
Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Traiană“, s. a., Sibiu.

1. Eudoxia.

Filosoful grec Leonțiu avea o fiică cu numele Atenais. Era atât de frumoasă și de învățată, încât tatăl ei își zise, că ea nu are nevoie de nici o avere. De aceea pe patul de moarte fiind, împărți averea între fiii săi, iar ficei nu-i lăsa nimic. Dar nici știința, nici frumusețea nu o putură apăra de suferințele lipsei. Din cauza tinereții ei nu o lăsară să deschidă o școală în Atena, ca să-și poată procura cele trebuincioase pentru viață din taxele dela elevi, iar ceice ar fi vrut să-i ceară mâna, fiind atât de frumoasă, se lăsară de acest gând văzând că nu are nici o avere.

La moartea tatălui ei, care s'a întâmplat cam pe la anul 420 d. Chr., Athenais abia avea 14 ani. Credea, că frații ei o vor lăsa bucuros să trăiască mai departe în casa părintească, unde să continue a se instrui. Se înșelă însă, căci frații o alungară din casă zicând: „Partea cea mai prețioasă din întreaga avere părintească tu ai moștenit-o, pentru că noi am moștenit numai proprietățile lui materiale, tu însă știința lui“.

Purtarea fără suflet a fraților ei a indignat pe Athenais și ea a cerut să i-se dea din avere partea ce i-se cuvine. Văzând însă, că judecătoria din Atena nu-i face dreptate, hotărî să plece la Constantinopole și să se plângă înaintea împăratului. Câțiva prietini au ajutat-o cu bani de cheltueală pentru drum. A trebuit să birue nenumărate greutateți în drumul cel lung, până ce în sfârșit a ajuns în capitala imperiului roman de Est, unde domniă atunci Teodosiu al II-lea. Acesta a fost un împărat binevoitor, care a primit sub adăpostul său și pe creștinii fugiți din Persia, unde fuseseră prizonieri. Darazanes, șahul Persiei și mare dușman al creștinilor, a cerut, prin trimiși anume, să i-se dea înapoi creștinii fugari, dar Teodosiu i-a răspuns, că dacă vrea să târască înapoi în Persia pe acești oameni virtuoși, să vină însuși și să-i smulgă din brațele sale.

Athenais voia înainte de toate să ajungă în apropierea nemijlocită a împăratului; dar în curând a trebuit să renunțe la planul acesta. Căci curtenii lui Teodostu erau invidioși și pentru cel mai mic semn de grație, de care se împărtășia altcineva, de aceea încunjuraseră tronul astfel, încât nimeni nu se putea apropia de el.

Mai eră și altă împrejurare, care făcea cu neputință, ca Teodosiu să primească bucuros pe tinăra Athenais. Fata nu eră cre-

ștină și împăratul nu suferia să intre în palatul lui o fată păgână.

Prin frumusețea ei, Athenais totuși atrase atențiunea celor din Constantinopole și ceice au avut ocaziune să poată vorbi cu ea, au vestit în tot orașul, ce mintoasă și învățată e. Desteia aceasta a ajuns și la Pulcheria, sora împăratului Teodosiu. Pulcheria a vrut să facă cunoștință cu fata admirată de toți. Auzind Athenais de dorința principesei, a așteptat-o la ușa bisericii, în care obișnuia Pulcheria să se roage în fiecare zi. Venind, văzù pe frumoasa Ateniană îngenunchiată pe trepte în mijlocul unei mulțimi mari, care îi făcù loc. Pulcheria se opri și se adânci în privirea frumoasei fete, apoi, reculegându-se, hotărî să se milostivească a vorbi cu ea. Înțeleapta fată de 14 ani răspunse cu modestie la întrebările principesei, iar cuvintele ei dovediră o minte atât de ageră și erau atât de fermecătoare, încât inima Pulcheriei începù să fie cuprinsă de farmec față de străina interesantă. Principesa îi zise să intre cu ea în biserică, dar tinăra fată nu se învoi.

— Nu m'aș putea ruga cu tine, Doamnă, zise Athenais, căci nu sunt creștină.

Pulcheria tresări și plecă de lângă fată, căci și ei îi făceau scârbă păgânilor. Văzând, ce impresie rea au făcut cuvintele ei din urmă asupra principesei, Athenais alergă după ea, căci avea mare nevoie de ajutorul ei și ca să o liniștească, îi zise :

Adevărat, Doamnă, că nu sunt creștină, dar cea mai mare dorință a mea e să mă fac creștină. Am cetit cărțile voastre religioase, cari mi-au luminat spiritul și m'au făcut să mă scârbesc de greșelile copilăriei mele. De aceea aș fi fericită, dacă sufletul meu s'ar naște de nou. Dar cine mă va apăra în fața Dumnezeuului, căruia te închini tu? Cine se va hotări să-mi fie nașe? Căci în fara aceasta nu cunosc pe nimeni.

Dorbind astfel, aruncă o privire rugătoare asupra principesei, iar aceasta, îmbrățișându-o cu căldură îi răspunse :

— Draga mea fetiță, dacă credința creștinească a aflat cu adevărat drum spre inima ta și sufletul tău flămânzește după pâinea adevărului, fi sigură de sprijinul meu; eu însămi te voi scoate din întunerecul care te înconjoară de toate părțile. Să nu mai răspunzi la numele tău păgânesc, eu vreau să fi nașa ta și numele tău va fi Eudoxia, în cinstea mamei mele pline de credință în Christos.

Apoi intrară amândouă în biserică și fata, care cu câteva minute înainte de aceea rătăciă fără nici un prietin prin orașul acela mare, ajunsese să aibă sprijinul persoanei celei mai puternice dela curtea lui Teodosiu.

Prin intervenția Pulcheriei, fata orfană ajunsese într'o familie nobilă și religioasă și abia așteptă ziua încreștinării ei. Lăpădându-se de credința strămoșilor ei, se apropiă fără să știe de puterea împărătească.

Toate persoanele din palatul lui Teodosiu, dela cea mai mică până la cea mai mare doriă să vadă serbarea, la care biserica creștină aveă să se sporească cu un membru nou. Și împăratul voiă să fie de față și în decursul ceremoniei priviă cu admirație la fata ateniană. După câteva zile, Pulcheria prezentă fratelui său, în mod sărbătoresc pe fata lui Leonțiu, pentru ca aceasta să-și apere dreptul la moștenirea tatălui ei. Împăratul ascultă cele spuse de Eudoxia și după ce ea își termină plângerea, îi răspunse :

— Oricât de mare ar fi moștenirea după tatăl tău, pot să zic, că partea din averea lui, de care te-au despoiat, nu face cât o coroană. Nu te mai socoti orfană, căci ai familie : familia mea. Oamenii de nimic, cari te-au alungat din casă, nu mai sunt frații tăi, tu nu mai ești Athenais, fiica lui Leonțiu, ci Eudoxia, împărăteasa imperiului roman de Răsărit.

Pe când vorbiă Teodosiu, Eudoxia deveni palidă și începù să tremure ; nu-i veniă să creadă, că cerul îi va asigura un viitor atât de strălucit. Dăzând, că se elatină pe picioare, Pulcheria o prinse în brațe și ca să o convingă, că tot ce se întâmplă, nu e vis, îi zise :

— Împărăteasa mea, trezește-te și sărută pe sora-ta, pe Pulcheria !

În ziua căsătoriei și a încoronării Eudoxiei, în Constantinopole se aflau doi oameni, cari auziră tremurând de numele împărătesei celei nouă. Acești oameni veniseră din Atena, sub pază tare și erau ținuți arestați într'o cameră dela palat până ce soția lui Teodosiu va hotărî asupra sorții lor. Toți aflaseră, că cei doi oameni erau frații Eudoxiei, pe care poruncise să-i aducă dela Atena, ca să fie martorii triumfului ei. Se știau vinovați față de ea și rușinea faptei lor o simțiau atât de mult, încât se învinovățiau unul pe altul din cauza aceasta.

În sfârșit, conductul nunții, care încunjurase orașul, se reîntoarse, între curatele poporului, la palat și împărăteasa cea tinără, încunjurată de toți curtenii, întrebă, dacă vinovații sunt acolo. Aflând, că sunt în palat, porunci să fie aduși frații păcătoși înaintea ei.

Ei apărură în fața împărătesei ca niște criminali, cari aveau să fie duși la locul de pierzare. Nenorociții erau convingeți, că nu sunt vrednici de iertare; fără să cuteze să zică o vorbă, se aruncară în genunchi înaintea Eudoxiei. Împărăteasa îi liniști și în loc de răzbunare le zise numai vorbele, pe cari i-le zise nu de mult Pulcheria: „Scuțați-vă și săruțați pe sora voastră!”

2. Nicoleta de Foix.

În turnul castelului Chateaubriant din Bretonia franceză trăia o femeie nenorocită. Cu toate că era numai de 20 de ani, biata femeie trăia într'o cameră cu pereții acoperiți cu postav negru și ferestrele bătute cu scânduri. Femeia aceasta era contesa Chateaubriant. La etatea de 14 ani se căsătorise cu contele Chateaubriant, un om lipsit de inimă și invidios, care o ținea astfel închisă numai pentru că timp de câteva luni a fost cea mai strălucită doamnă la curtea regelui Francisc I.

Chinul ei o cercetă din când în când. Atunci îi zicea nenorocita soție: „Lasă cel puțin fetița la mine!“ Contele rămânea însă neînduplecat față de rugarea soției sale. Dar tot atât de rău era și față de fiică-sa, Nicoleta de Foix, care era ținută într'o cameră alături și mereu se ruga: „Tată dragă, dă-mi cel puțin pe mama!“ Căci hainul tată nu o lăsa niciodată să vadă pe mamă-sa.

Afară de hainele de doliu, contesa Chateaubriant nu avea altele, iar mâncarea ei era numai pâne și apă. Omul fără suflet da și micii Nicolete tot numai pâne și apă de mâncare, cu toate că nici pe ea nu o putea învinovăți cu nimic.

Cu toată amărăciunea vieții sale, contesa Chateaubriant se străduia să se împace cu bărbatul ei, sperând că-i va da

înapoi pe fiică-sa. Aceasta nu credea să mai fie vreodată cu mamă-sa împreună și în desperarea ei hotărî să se sinucidă.

Părcălabul, căruia îi era încredințată paza mamei și a fiicei ei observă, că Nicoleta de două zile nu se atinse de pâine. El descoperi contelui planul micuței. Contele se duse numai decît în camera Nicoletei și începî să o amenințe.

— Pentru ce vrei să mă bați, îi zise fiică-sa, mîne și-așa voi fi moartă!

Cuvintele acestea triste îl mulară și pe omul fără milă. Adevărat, că nu-i dote libertatea, dar se învoi, spre marea bucurie a Nicoletei, să fie închisă în aceeaș cameră cu mama ei.

E de neînchipuit bucuria mare, care a cuprins pe biata mamă condamnată la închisoare nesfârșită, când s'a deschis ușa temniței și fetița ei nevinovată și gingașe s'a aruncat în brațele ei, ca din dragostea mamei să tragă putere nouă de viață.

Contele nu s'a gândit de loc să ușureze cât de cât soarta jertfelor lui; hăinuța, pe care Nicoleta o rupsese când se hotărâse să moară, atârna sdrențe de pe ea; dar pentru aceea nu i-a dat una mai bună, numai de mâncare le da ceva mai mult.

Sîntătea miciei fetițe se restabili în curînd și cu timpul sufletul ei se umplu de atîta veselie, încât și în sufletul mamei în-

colțiră speranțe nouă. De obicei părinții consolează și îmbărbătează pe copiii lor supărați, dar acum fetița se străduia să îmbărbăteze pe mamă-sa, pe care suferința cea mare o mistuia tot mai mult.

Intr'aceea contesa află o ocupațiune foarte plăcută, căci începù să-și învețe fata. Pentru Nicoleta, învățarea eră unica distracție, dar și contesa devenia tot mai mulțumită și mai veselă văzând progresul, pe care-l făcea fiica ei. Aceasta eră așa de stăruitoare, încât învăță foarte curând să scrie și să citească. Cea dintâi încercare cu știința ei cea nouă o făcù pentru liberarea mamei sale scriind contelui Chateaubriant scrisoarea următoare:

„Tată dragă! După cum poți vedeà, eu sunt dejà învățată; mama mea dragă m'a învățat să scriu. Dacă ai știi, cât te-aș binecuvânta în ziua, când ne-ai lăsat să părăsim amândouă aceasta cameră urâtă, întunecoasă, în care și așa nu o să putem trăi mult, desigur că ai face-o. Cred, că sârmana mea mamă a supărat pe tăticu, altminteri n'ar fi așa de fără milă cu ea, dar cred și aceea, că și d-ta păcătuești față de bunul D-zeu, care iartă pe orice păcătos. O, iartă pe mama, căci a plâns și-a suferit destul sârmana! Din camera noastră aud, cum se joacă și aleargă prin pădure copiii din sat. Vai, decând nu m'am jucat și n'am alergat eu! Dacă nu vrei să ne lași de tot libere, îngăduie-ne

cel puțin să ne plimbăm odată pe zi, dar mai întâiu te rog să-mi trimiți o păreche de ghete, căci sunt desculță. La revedere, tată dragă; sper că în curând te voiu putea îmbrățișa; dar atunci să fii bun cu noi, altminteri voiu crede, că nu trebuie să te iubese de loc“.

Contesa udă cu lacrimi scrisoarea Nicoletei, pe care o strânse cu căldură la pieptul ei, căci în fetița ei vedeă unicul mijloc de-a se putea liberă vreodată din închisoarea întunecoasă. Scrisoarea o trimiseră contelui, iar Nicoleta a stat toată ziua până seara în ușe așteptând să audă sgomot de pași și sperând că răspunsul dorit va sosi numai decât. Ziua trecu, sosi noaptea, se stinse și lampa dar mama și fiica se îmbărbătară una pe alta zicând: „Măne sosește răspunsul“.

Dar înzadar au sperat, căci trecură multe zile și răspunsul tot nu sosi. Fetița serie a doua scrisoare, a treia și în sfârșit pe cea din urmă; care cuprindea numai câteva cuvinte :

„Tată, d-ta ne omori!“

Dar Nicoleta nu simția slăbirea puterilor ei. Străduința cea mare, pe care o arătă de 22 luni în năzuința de a distrage mereu pe buna sa mamă o făcură să nu simtă urmările lipsei de aier în camera veșnic încuiată. Contesa însă, care nu mai putea de

durere la gândul, că soțul ei nemilos va ținea și pe fiica ei îngropată de viie, căzută în cea mai neagră disperare. Nicoleta văzută atunci, că oricât s'ar strădui, nu mai poate consolă pe mama ei și neștiind cum să mai lupte contra disperării mamei ei, nu mai simulă veselie și deveniă din zi în zi tot mai bolnavă. Și biata mamă era cu totul stoarsă de puteri și de multe ori credeă, că fiica ei, pe care o ținea pe genunchi, a murit. Dar Nicoleta da din nou câte un semn de viață, deschidea ochii și silindu-se să zimbească, zicea către mamă-sa :

— Te rog, nu plânge, căci eu voiu pleca cu tine deodată; atât de mult m'am rugat la D-zeu și nu se poate să nu se milostivească față de noi și să nu ne îngăduie să murim deodată.

Starea fetiței deveni atât de primejdioasă, încât contesa timp de trei zile și trei nopți nu închise ochii. Pe urmă, istovită cu totul, o cuprinsese somnul. Dar Nicoleta o trezi lute cu mânuțele ei căutând mâinile mamei sale.

— Mamă, mamă — zise fetița abia șoptind — tu nu vei muri încă ?

— Pentru ce întrebi așa, draga mamei ?

— Pentrucă eu sunt pe moarte și nu mai pot aștepta după tine; așa am fi fost de fericite, dacă n'ar fi trebuit să ne despărțim nici pe lumea aceasta, nici pe cealaltă. Mai

sărută-mă odată — e ultima oară, eu — și eu te-aș mai sărută — dar nu mai am putere!

Contesa se aruncă pe copila ei, voia să o readucă în viață, dar Nicoleta închise ochii pentru totdeauna.

Așa muri, în etate de 7½ ani această pildă frumoasă de copilă bună. După pierderea aceasta amară, mama ei mai avea o singură speranță: să moară cât mai curând. Dorința îi fu împlinită și după trei zile, contesa Chateaubriant și fiica ei Nicoleta fură înmormântate în acelaș mormânt.

3. Appius.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cele ce voiu povesti acum s'au întâmplat în timpul, când Republica romană eră pe sfârșite și se nașteă imperiul roman. Domnia eră în mâinile lui Antoniu, Octavian și Lepidus, cari aduseră la desperare poporul prin exilurile și omorurile lor. Răscoalele, pe cari le ațâfău mereu, fură potolite și exilările și condamnările la moarte se revărsau asupra celor mai fruntașe familii de patricii ca și asupra celor mai neînsemnate de ale plebeilor. Triumvirii, cari domniau atunci în Roma, egalizaseră cu activitatea lor sângeroasă pe toți, așa că nici cei mai vestiți Romani nu puteau scăpa din fața tribunalelor de sânge.

Între cei deveniți suspecți și trecuți în cel din urmă tablou al celor ce aveau să fie exilați, era și un bătrân, care fusese ales consul în două rânduri. Îmbătrânise și se gârbovise sub povara activității pentru binele statului. Poporul îl încunjură cu atâta respect, încât își disputau oamenii cinstea, cine să-l sprijinească în mers, căci Appius era atât de bătrân și de slab, încât abia mai putea merge. Când a aflat, că triumvirii l-au exilat pentru toată viața din Roma, Appius s'a scandalizat de nerecunoștința omenească și, neputând împlini din cauza slăbiciunii lui ordinul, se hotărî să rămână acasă. Speră, că triumvirii îl vor omorî aflând despre aceasta. Bătrânul consul nici nu se înșelă în speranța lui, căci era ordin sever să fie căutați și omorâți toți cei ce nu au împlinit ordinul de exilare. Au și fost de acela, cari neputându-și părăsi căminul au plătit cu viața aceasta. Toată lumea se miră, că pe bătrânul cu nume vestit nu l-a ajuns încă soarta soților săi. Fiul său, tânărul Appius, era tocmai într'o călătorie, când află de pericolul care îl amenință pe tatăl său. Se reîntoarce numai decât alergând la Roma, ca să salveze viața tatălui său.

l-a trebuit mult până să-l înduplece îngenunchind și cu ochii plini de lacrimi, să plece cât mai repede în exil. Bătrânul zicea: „Bine, la ce să fac eu drumul acesta lung?

Pentru ce aş căută moartea aşa de departe, când aş putea-o aştepta şi aici? Afară de aceea, din cauza bătrâneţii şi a debilităţii mele neputând eşi nici pe porţile Romei, m'ar străpunge pe stradă şi decât aşa, mai bucuros vreau să mor în patul meu“.

Aşa vorbiă bătrânul, pecând fiul său căută să-l abată cu cele mai gingaşe vorbe dela intenţia lui funestă. Incepù să însereze şi în ziua aceea se împlinea terminul, care i-se pusese bătrânului Appius pentru a părăsi Roma. Marele exilat nu simţiă nici teamă, nici regret pentru soartea lui, dar nu putea privi fără mişcare desperarea tinărului Appius. Acesta mai făcù o încercare zicând: „Până la sfînşirea soarelui, trebuie neapărat să părăseşti Roma; fi convins, că noaptea nu vei petrece-o aici. Dacă picioarele tale nu mai au putere, am eu şi crede-mă, că nu voiu cădea grămadă pe drum, căci zeii îmi vor da putere“.

În sfârşit, vorbele fiului biruiră şi Appius se învoi cu tot ce-i zicea.

Eră o privelişte frumoasă şi mişcătoare de inimi, când tinărul debil la corp luă în spate pe bătrânul neputincios şi porni cu el pe stradă ţinând capul sus şi cu faţa veselă, că poate salvă pe tatăl său. Sub greutatea scumpei poveri, pe care o uşură numai curata iubire fiască, trecù pe cele mai popu-

late strade, prin piețele cele mari ale capitalei lumii. Pretutindeni, pe unde treceau, poporul le făcea drum, iar cei mai îndrăzneți nu se sfiau să strige: „Trăească cei doi Appius!“

Nici chiar autoritățile, mișcate de aceasta pildă de jertfire de sine a fiului, nu îndrăzniră să poruncească poporului să înceteze cu uralele. Iar pe tânărul Appius nici nu l-ar fi putut opri să-l ducă pe tatăl său, de oarece termenul pentru părăsirea Romei nu se împlinise încă, iar pe consul l-ar fi putut omorî numai dacă la termen nu ar fi fost înafară de porțile Romei. „Nu te lăasă!“ strigau bărbații și băteau din mână. „Nu te lăasă!“ strigau și femeile, cu glasul mișcat, iar copiii repetau și ei strigătul de îmbărbătare.

Tânărul Appius da mereu înainte, fruntea i-se umplu de sudoare și cu groază simți, că i-se înmoaie genunchii și puterile îi slăbesc. „Oare ajunge-voiu curând?“ se întrebă, pentru că gândurile i-se turburaseră, ochii i-se umpluseră de lacrimi și nu mai putea judeca, cât drum mai are de făcut. „Mai ai vre-o sută de pași“, îi ziceau. Voiă să stea puțin, ca să răsuflă, dar până la termen nu mai erau decât puține minute. „Înainte! Înainte!“ strigă poporul. Cu o ultimă încordare de putere trecu prin poarta Romei și punând pe tatăl său în marginea drumului, căzu leșinat grămadă.

Dar viața consulului tot nu era încă asigurată, pentrucă ordinul de exilare cerea, ca el să părăsească și Italia și să meargă în una din provinciile romane. Appius cel tinăr se deșteptă din leșin și, sub scutul întunerecului, îl conduse până la malul mării. Acolo aflare o corabie și îmbarcându-se pe ea, ajunseră în Sicilia.

Cei din Roma au scris frumoasa faptă a tinărului Appius în Analele Republicei, ca să nu se peardă amintirea ei. Iar când a încetat stăpânirea sângeroasă a triumvirilor, l-au chemat pe Appius înapoi și poporul l-a primit cu triumf. Pe Appius cel tinăr l-au ales senator și Romanii erau mândri, că între cei din fruntea imperiului roman au un astfel de om.

4. Elisabeta Cazotte.

Pe sufletele eroice și religioase, cari nu doresc altceva, decât să-și poată împlini liniștit și înafară de ochii lumii în sanctuarul familiei chemarea sfântă de soție, mamă, fiu sau fică, Dumnezeu le încearcă adeseori cu zile pline de suferințe. Aceasta o face, pentruca cu atât mai frumos să se vadă strălucirea calităților lor și atrăgând atenția tuturor asupra-le să servească drept pildă frumoasă pentru ceilalți oameni. Uneori aceste suflete alese sunt încununete cu cununa de

spini a suferințelor, alteori ajunge în mâna lor sceptrul, alteori îi îmbracă purpura martirilor.

E o mângâiere pentru omenime, că virtuțile s'au manifestat totdeauna în timpurile, în cari au trăit criminali mari.

Dacă sunt zile, despre cari putem vorbi numai cu groază, avem în schimb nume, pe cari le putem rosti numai cu respect. Și dacă există amintiri așa de sângeroase, încât mai că ne-am putea îndoi, că bunul Dumnezeu a putut crea astfel de oameni, avem în schimb pilde atât de înălțătoare, încât nu ne putem îndoi de originea noastră dumnezească. Între pildele strălucite de jertfire de sine nu putem uita pe Elisabeta Cazotte, care s'a împotrivit cu atâta eroism călăilor, când a vrut să smulgă din mâinile lor pe tatăl ei.

Eră o fată de 16 ani, veselă și cuminte, care ajută pe tatăl său în cercetările lui științifice. Dar în Franța sunase ora prăpădului, regalitatea fusese doborâtă și poporul din Paris demonstră pe străzi sub șgomotul tobelor cerând moartea tuturor stăpânilorilor de până atunci. În capitala Republicei franceze eră revoluție sângeroasă, pe când în locuința lor modestă din Pierry, lângă Epernay, Iacob Cazotte și fiica sa Elisabeta se ocupau cu cercetări științifice crezând, că lumea pe care o uitaseră, îi va fi uitat și ea pe ei. Felul lor de viață eră așa de simplu,

ehiar și faptele lor bune le tălnuiseră așa de bine, încât aveau speranța sigură, că vi-
forul politic va trece pe lângă ei fără să-i
răpească cu sine. Dar și altminteri, ce ar
fi și vrut cu un bătrân de 72 de ani, care
s'a ocupat numai de educația fetei lui, sau
cu ce ar fi putut învinovăți o fată de 16 ani,
care nu s'a interesat nici odată de regali-
tatea muribundă, și mai puțin încă de lupta
liscată între regimul regal de până atunci și
între republica abia născută. Siguranța, în
care se aflau aceste două ființe, cari trăi-
seră numai una pentru alta, eră îndreptățită.
Cu toate acestea, celece au urmat au do-
vedit, că în timp de criză națională nimeni
nu poate rămânea necunoscut, ascuns. Iar
cel ce încearcă să se separeze de ceilalți,
dă, în astfel de timpuri, dovadă de multă
negrije. Căci oamenii sunt plini de ură și
mereu cercetează, cine e prietin și cine e
dușman, pentru ca să poată fi gata de luptă
la cel dintâiu semn de pericol. După legile
mulțimii, când cetele luptă unele cu altele
sub cerul liber, cetățeanul rămas acasă e
sau un laș, sau un conjurat contra mulțimii,
care socotește și una și alta păcat de moarte.

Trimișii stăpânilor celor noi ai Franței
năvăliră în casa lui Iacob Cazotte și-l are-
stară. Dar nici amenințările sbirtlor, nici ru-
gățile fierbinți ale celui arestat nu putură
înduplecă pe Elisabeta să se despartă de

tatăl ei, așa că amândoi fură închiși într'o celulă de mănăstire. Acolo rămăseră opt zile. Elisabeta îngrijiă de tatăl ei ca și mai înainte și știu să-i îndrepteze gândurile de nou asupra muncii lui științifice. În închisoare se arătă tot așa de veselă, fericită și liniștită cum eră în căsuța lor plăcută din Pierry, iar iubirea, pe care o arătă tatălui ei în tot momentul, îl făcură pe acesta aproape să uite de lovitura, care i-a ajuns.

În ziua a noua a captivității lor, dup'amiază pe la orele două, un strigăt îngrozitor înspăimântă pe arestații închiși în mănăstire. Poporul de jos, beat de vin și de sânge, sparse ușa închisorii și pătrunse în clădire. Aici se constituie numai decât în Curte marțială și ordonă să fie aduși în fața lor arestații, cari simțiau că le-a sunat ceasul cel din urmă. Curtea marțială eră prezidată de Maillard, om din seamă afară crud. El nu pronunță nici o sentință de moarte, ci ascultă apărarea acuzatului și când acesta termină, ziceă: „Conduceți pe acest cetățean în închisoarea La Force; m'am convins că fusese închis aici numai din greșală“. Nenorocitul, care auziă aceste cuvinte speră că a scăpat. Câțiva călăi îl conduceau însă din sală până la poarta închisorii și abia trecea pe sub ea, că ajungea în mâna unor oameni trimiși acolo de către acelaș Maillard cu ordinul ca nimeni să nu părăsească viu închisoarea.

Ceata nemiloasă execută cu plăcere sălbatică ordinul. Măcelul îngrozitor continuă, căci mereu ieșeau jertfe de-ale lui Maillard și numai grămada mare a cadavrelor arată numărul acestora, iar în curte sângele curgea vale.

Acum veni rândul lui Cazotte. Maillard îl ascultă tăcut, ca și pe ceilalți. Apoi vorbește Elisabeta, care nici un moment nu se îndepărta de lângă tatăl ei. Ea istorisi viața lor simplă arătând, că s'au ferit de orice conjurație contra stăpânirii și de orice activitate politică. Maillard o ascultă și pe ea și zise apoi către bătrânul: „Bine, concetățene, ți-am ascultat cuvântul de apărare, îți vom face dreptate; dar până una alta trebuie să te duci în închisoarea „La Force“. Elisabeta a țipat de bucurie și s'a îndreptat spre Maillard, ca și cum ar fi vrut să-i mulțumească. În timpul acesta sbirii îl înhățaseră pe Iacob Cazotte și-l împinseră până sub poartă. Tânăra fată, văzând că tatăl ei nu mai e lângă ea, voi să alerge după el, dar i s'au pus în cale; ea însă a răzbit printre toți. Alergând pe trepte, ajunse în curte, apoi în poartă până la călăii, cari tocmai se pregăteau să-l omoare pe bătrânul ei tată. Ea sări la tatăl său, îl îmbrățișe acoperindu-l cu corpul ei apoi strigă către ucigași: „Dacă trebuie să moară, omorâți-mă mai întâiu pe mine!“

Când văzură pe frumoasa și tânăra fată vitează, care căută în felul acesta moartea, călăii se opriră aruncând unul altuia priviri întrebătoare. Mulțimea, mișcată și ea, izbucni în strigăte: „Grație pentru tată“, „Grație pentru fată!“

Și în zilele acelea de groază, iubirea fiească avea o putere atât de mare, încât și pe cei mai cruzi îi cuprinsese mișcarea sufletească a mulțimii și plini de respect față de fică, deteră drumul lui Cazotte și ficei sale. Sprijinindu-se pe mâna eroiciei fete, plecă și mulțimea îi conduse ca în triumf până la casa unui prieten al lor. Bunul tată eră fericit nu numai pentrucă scăpase de-a fi tăiat, ci și pentrucă își putea mulțumi viața ficei sale, care voia să se jertfească pentru el.

Durere însă, că nu s'au putut bucura mult de scăparea lor. După câteva zile, Cazotte fu arestat iarăși, dar de data aceasta nu mai lăsară pe Elisabeta să-l însoțească pe tatăl ei și o închiseră într'o temniță deosebită. Timp de un an de zile, unica mângăere a bieteii fete eră, că putea scrie tatălui ei, cu toatăcă nu a primit nici când răspuns dela el. Temnicerul care primiă scrisorile, îi spunea, că cetățeanul Cazotte poate primi scrisori, dar nu are voie să răspundă la ele. Când au liberat-o din închisoare, Elisabeta alergă numai decât la prietenul tatălui ei, unde fuseseră primiți anul trecut.

Câteva zile a așteptat în liniște reîntoarcerea tatălui ei, dar văzând că nu mai vine, se hotărî să ceară voie să o lase să-l viziteze în închisoarea La Force, unde ziceau că e închis. Când se pregătiă de plecare, familia, la care se adăpostia, află de bine să-i spună însfârșit adevărul. I-au spus deci, că e orfană de un an, căci de un an tatăl ei Iacob Cazotte a murit sub securea ghilotinei, Auzind Elisabeta știrea aceasta grozavă, leșină și după o boală de cât-va luni muri.

5. Carol Linné.

Nu e ușor să ajungă cineva renumit, dar cu siguranță ajunge dacă pe lângă un suflet înflăcărat e și stăruitor. Viața întreagă a lui Carol Linné e o pildă vrednică de urmat pentru tinerimea studioasă, dar din partea întâiu a vieții lui se pot cuminși acela, cari lăcomesc la un renume leftin și-și pierd pofta îndată ce dau de o pedecă cât de mică. Tatăl lui Linné a fost un preot sărac în Roëshult, sat mic în ținutul Smoelandului din Svedia. Părinții hotărâră să se facă și el preot, deaceea îl trimiseră la școala pregătitoare pentru seminar. Dar toată firea lui îl trăgea spre științele naturale. În loc să se ocupe de cărțile scrise de oameni, el învăța din marea carte a naturii și lăsând la o parte pe poeții antici, se străduia să

înțelegea poezia ascunsă în floarea desfăcută. Pe când tatăl său credea, că fiul său Carol își învață lecțiile, acesta hoinăria pe câmp, întrebând de secretul existenței mușchiului de pe copaci, al plantelor mărunte, cari creșteau pe pietri umede, al frunzelor copacilor și al firelor de iarbă.

Speculațiunile acestea curioase îl stăpâneau atât de mult și-i procurau atâta plăcere, încât ziua întreagă și-o umplea cu ele, ba uneori și noaptea, fără să se gândească că timpul trece și părinții vor fi neliniștiți din cauza lui. Profesorii școlii declarară, că Linné nu e capabil să învețe, iar hoinărelile lui dovedesc, că e inclinat spre vagabundaj. Tatăl său, socotind purtarea lui Carol nevrednică, îl luă dela școală și-l dete ucenic la un pantofar.

Bietul băiat a trăit zile amare în atelierul pantofarului. Iarna tot se mai împacă cu soarta lui, pentrucă atunci și-așa nu ar fi putut cerceta plantele; dar când se topia zăpada, soarele strălucia pe cer și căldura binefăcătoare trezia la viață frunzișul bogat și miile de flori, pe cari le presăra natura cu mână risipitoare peste păduri și câmpuri și printre firele de iarbă, — o, atunci se simția foarte nenorocit sărmanul ucenic de pantofar! Să stai liniștit, când te-ai putea desfăta, făcând numai câțiva pași, — să nu te poți mișca din atelierul infect, pe când

alții inspirau aierul îmbalsamat, — să fii fixat de scăunel, când atâția fluturi și gândăcei sburau veseli în jurul florilor mirositoare!

Carol Linné plângea, dar cei din jurul lui își băteau joc de el și el cu atât mai mult trebuia să se ocupe de meseria lui. Băiatul avea visuri mărețe, dar nu cutezà să le îmbrace în cuvinte, pentru că lângă el se afla măestrul lui aspru, care la cea mai mică greșală obișnuia să-l și bată. Dar venia Dumineca și atunci cel puțin câteva ore era liber și el. Cu o bucată de pâne în buzunar, Linné plecă spre mijlocul pădurii și petrecând printre plantele lui plăcute nu le părăsia până nu afla secretul uneia sau alteia. În felul acesta învăța, când e timpul lor de odihnă, când se închid florile, care își îndoește cotorul pe timp ploios. Astfel își strânse materialul pentru cea dintâi carte, pe care o scrisese despre plante. Dela fiecare plimbare se reînforcea cu o nouă izbândă, de care era atât de mândru, încât adeseori, când venia Duminecă seara înapoi la măestrul lui, scotea din buzunar neatinsă bucată de pâne, care ar fi trebuit să-i servească ziua întreagă drept nutremânt.

Într'o Duminecă, trecând pe câmp dela floare la floare, îl turbură în mijlocul muncii lui un străin, care cercetă asemenea lui secretul florilor. Cei doi botaniști se apucară de vorbă și bărbatul străin, mirat de price-

perea băiatului, îi împrumută o carte intitulată „Elementele botanice“. Era medicul Rottmann, cu care se întâlnise Linné. Dar medicul nu se mulțumi numai că-i împrumută cartea, ci-l recomandă pe ucenicul de pantofar învățatului Stobaeus, care era profesor de Științele naturale la Universitatea din Lunden. Acesta se interesează de băiat și acestui interes putu să-i mulțumească Linné, că a scăpat din atelierul de pantofărie și a putut să-și continue, sub conducerea lui Stobaeus, studiile în Științele naturale.

Linné ducea însă și acum lipsă atât de mare, încât pentru a-și putea procura cele mai necesare vieții era nevoit să cârpească ghetetele colegilor lui. În felul acesta, meseria pe care o urâse atât de mult, se prefăcuse într'o adevărată comoară pentru el. Se vede deci, că omul poate trage, odată și-odată, folos din ceea ce a învățat, de aceea nici un fel de ocupațiune nu trebuie disprețuită. Profesorul Celcius Olaius îl scoase pe Linné din nevoi, căci îl luă ca asistent, îl primi la masa lui și-l lăsă să se folosească în dragă voie de biblioteca sa cea mare. În fine ajunse cu ajutorul vestitului Rudbeck să țină câteva cursuri de Botanică în grădina Universității din Upsala.

Astfel eși Linné din întunec; dar pentru aceea norocul tot se mai feri mult timp de el. Fiind dotat cu o putere de muncă extra-

ordinară, a studiat Botanica călătorind pedestru până sus în stâncile Lapontei. Reîntors acasă din aceasta călătorie împreună cu primejdutrea vieții, Linné trecu în Holanda. Ca să aibă cu ce trăi, fu silit să primească un post de grădinar la un amator de flori. În timpul acesta numele lui ajunsese vestit în Europa, dar pentru aceea tot se mai lupta cu lipsuri de tot felul. În fine tot descoperiră și în Holanda, cine se ascunde în îmbrăcămintea sărăcăcioasă, cu ocupațiunea atât de modestă. Patronul lui Linné, Clifort, care era un vestit și bogat prieten al artelor, aflând ce om vestit are în serviciul său, îi oferî prietenia sa și-l numi director al grădinei sale minunate. Cea dintâiu carte a lui Linné o tipări Clifort.

Adevărat, că nici acum nu trecuse încă cu totul timpul de încercare al acestui mare învățat și cu toate că nu ajunsese încă în locul, care i se cuvenia cu bună dreptate, respectul și simpatia omenirii îl îmbrățișară din toate părțile. Neslăbind în cariera lui obositoare, sosi înfârșit și pentru el ziua răsplătii, căci ajunse a fi cel mai vestit profesor al Universității din Upsala, unde fusese odinioară cel mai sărac student. La moartea lui, Upsala întregă s'a îmbrăcat în doliu, regele Suediei îl ridică un monument în catedrală, iar Gustav al III-lea

redactă însuși panegiricul în memoria lui Linné și-l pronunță în fața mai marilor țării.

Pe ușa dela camera de lucru a lui Linné erau scrise de mână lui cuvintele următoare: „Trăește fără vină în fața lui Dumnezeu“. Lucrarea lui, „Rânduiala firii“ începe astfel: „Bunul Dumnezeu se dovedește etern, fără sfârșit, atotștiutor și atotputernic în fața celui ce îl privește cu suflet mișcat ca mine; am descoperit urmele tuturor lucrurilor create, și a celor mai mici, și, Doamne, câtă putere, câtă perfecție neajunsă se vedește din ele! Animalele, plantele și mineralele primesc din pământ elementele lor constitutive și tot pământului i-le dau înapoi; pământul aleargă fără odihnă în jurul soarelui, care îi dă viață, însuși soarele se învâрте împreună cu celelalte corpuri cerești și întreg sistemul mobil de corpuri cerești afărnă în nimic prin puterea Aceluia, pe care nu-l putem cuprinde cu mintea noastră, celce este întâia putere mișcătoare, ființa ființelor, cauza cauzelor, celce susține toate, adăpostește toate, celce este măestrul suprem al lumii. Dacă îl numim Soartea, nu ne înșelăm, căci de el depind toate, — de-i zicem Fire, iarăși nu ne înșelăm, pentrucă din el s'au născut toate, iar de-l numim Providență, i-am dat numele cu-venit, căci numai și numai voința lui susține lumea“.

6. Mihai Verino.

În jurul unui leagăn se grămădește atâta fantazie și viitorul se înfățișează atât de seducător în fața celui născut, încât e cu neputință a ne gândi fără durere la speranțele multe, cari coboară în mormânt deodată cu un copil mort. Adevărat, că și moartea unui bătrân poate lăsa după sine multe chestiuni nerezolvite; despre el știm însă cel puțin cine a fost și ce a fost, pe când despre un copil cine ar ști spune, ce ar fi putut ieși din el?

Patria nu are nicicând destui cetățeni și de aceea și deplânge în fiecare ființă mică răposată flacăra stânsă, care ar fi putut-o lumina. De aceea regretăm atât de mult moartea unor copii inteligenți, cari ne îndreptățeau la speranțe frumoase, pentru că înțelegem bine valoarea sufletelor mari, iar pierderea, atât de dureroasă pentru familie, ni se pare pentru noi de neînlocuit.

Într'una din zilele lui Iunie din anul 1502, un conduct funebru trecea în Roma prin Poarta Poporului și mai mult de 300 de oameni îl însoțiau. Toți învățații și oamenii distinși din capitala lumii creștine urmau, cu capetele descoperite, sieriul încunjurat de toți elevii școalelor din Roma. Celce și dormiă somnul din urmă sub covorul cu crucea de argint fuse un copil cu calități extraor-

dinare, așa că eră demn, ca toată lumea să îmbrace doliu pentru el. Moartea făcuse să înceteze bătaia unei inimi nobile, în care își făcuseră cuib numai simțiri frumoase, — înghetase fruntea, pe care până acum încă o împodobiseră mai multe cununi strălucite.

De multe ori i-au zis, că e un copil diligent, vrednic de admirare, copil-minune; dar de titlurile, ce i-se dau, mai mult se bucură, când îi ziceau, că e copilul, care spune totdeauna adevărul. Peste buzele lui n'a trecut nicicând vreo minciună; nici nu-și putea închipui cum s'ar putea scăpa cineva de o vină cu ajutorul minciunii și nici nu știa, cum te poți face vinovat de ceva.

Împlinind etatea de opt ani, fu trimis din Florența la Roma, unde doi ani i-au fost de-ajuns ca să termine cu învățătura. Mihai Verino eră într'adevăr un copil-minune. Nu împlinise unsprezece ani, când publică o carte intitulată „Legi morale“, care încurând fu socotită între operele clasice, fu tradusă în toate limbile Europei și pe care toate universitățile o primiră cu plăcere fiind pentru tinerime cea mai bună carte despre morală. Obiectul îl scosese din operele scriitorilor greci și latini.

Verino n'a fost însă numai un scriitor folositor și inteligent, ci a fost totodată și dintre copiii cei mai morali. Curățenia transparentă a stilului său eră scoasă din nevi-

novăta inimei lui și e fapt, că virtutea e cea mai bună călăuză pentru o inteligență mare.

Știința lui profundă nu i-a stricat violetunea copilărească potrivită etății lui. Cu toatăcă eră totdeauna cel dintâiu în clasă, eră tot așa de sburdalnic și de vesel ca și conșcolarii săi. Numai atunci vorbiă serios cu ei, când se făceau, în focul jocului, vinovați de fapte nepotrivite. Atunci aruncă o privire tristă asupra lor și se îndepărtă dintre ei, ceea ce îndreptă mai curând pe cei vinovați.

Învățatul Paul Lascia mai aveă un elev, căruia îi plăceă foarte mult învățătura, cu cu toate că nu aveă o inteligență atât de mare ca Verino. Belvicino (așa se numia al doilea elev bun al lui Lascia) lucră ziua și noaptea, ca să întreacă pe conșcolarul său; dar nici că se puteă apropiă de el. Invidia, care e păcat mare nu numai pentrucă face din jertfa ei un om nedrept, ci și pentru că îl face nefericit, ba îl și omoară, cuprinse sufletul lui Belvicino și acesta se îmbolnăvi atât de grav, de mai nu muri. Nimărui însă nu voi să spună ce-l chinuește așa de mult. Verino descoperi taina și fiindcă iubiă cu adevărată dragoste de frate pe conșcolarul său, se strădui să-și facă lecțiile rău. Aceasta a fost lucru greu pentru acela, care lucră cu atâta ușurință numai bine. Dar reuși timp de câteva zile. Belvicino câștigă locul întâiu

și bucuria de-a fi învins un astfel de concurent îi dădea viață nouă.

Fapta aceasta nobilă nu s'ar fi descoperit niciodată, dacă băiatului nu i-s'ar fi făcut groază de minciună. Profesorul îl bombardă cu întrebări, căci nu putea înțelege, cum a fost Verino în stare să comită de mai multe ori greșeli așa de mari. Acela, care nu știa să mintă, mărturisii totul și rugând pe profesor să păstreze secretul, îl rugă să-l lase pe Belvicino și mai departe în locul întâiu.

Eră de 15 ani, numele lui ajunsese renumit între învățații lumii și Italia se mândria cu cece avea să fie în scurt timp fala națiunii sale. Tocmai atunci îl răpi moartea. Orașul lui de naștere, Florența, dar și Roma, care eră mândră de el, îmbrăcară doliu. Toți îl plângeau, moartea lui o socotiau ca o nenorocire națională. Pe mama lui nu o compătimiră mult, pentrucă ea a urmat curând în cer pe acest copil, care și aici pe pământ eră unica ei fericire.

7. Silvina d'Aubencourt.

O singură zi, un singur minut a fost destul, ca să facă nemuritor numele Silvinei d'Aubencourt. Fapta nobilă, care i-a făcut numele nemuritor, dar i-a priceinuit totodată moartea, nu e de-acelea, cari s'guduie fan-

tazia omenească și impresionează lumea întreagă. Ea poate forma numai obiectul unei povestiri simple, dar impresionante, cum povestește bunica nepoșilor la lumina lămpii, când urea să le arete, cât e de frumos, ca frații și surorile să se iubească uni pe alții, cât e de înălțătoare iubirea de sine, când omul poate scăpa numai cu prețul vieții proprii pe cel mai slab decât el.

Silvina d'Aubencourt, mică și ea, mai avea doi frățiori cu mult mai mici decât ea. Fetța era mândria tatălui ei, nu pentru că ar fi fost de o deșteptăciune extraordinară, ci numai pentru că era o fată modestă și cu o inimă plină de bunătate. La etatea de 12 ani conducea toată gospodăria tatălui ei, și încă așa de bine, de nu ar fi putut-o întrece nici cea mai economicoasă și mai expertă gospodină. Maniera ei amicală, plăcută o întrecea numai grațiozitatea ei deosebită. Pe oaspeții tatălui ei îi primiă cu o politeță răpitoare și cu cea mai mare cuvință. Toți admirau în ea pe gospodina cea mică cu atât mai mare plăcere, cu cât ea însași nu uită nici când, că e numai o copilă. Cu toate că era așa de încărcată cu trebile casei și cu îngrijirea de frații ei mai mici, nu neglija nici învățătura. Nu voia să fie cine știe ce învățată mare, nici să se mândrească în fața lumii cu cunoștințele ei, ci învăța ca să-și cultive spiritul și inima, să devină mai folo-

sitoare și să fie tot mai demnă de iubirea, ce i-o arătau toți. Aceasta i-a și succes atât de mult, încât mamele o prezentau ficelor lor drept pildă vrednică de urmat.

Silvina mergea în fiecare zi cu frățiorii ei pe o livadă frumoasă, care se întindea în apropierea castelului d'Aubencourt. Era o zi frumoasă și cei trei copii se jucau fără grije prin iarba înaltă. Deodată se iscă un vijor mare, care se apropia cu atâta putere, încât Silvina și frații ei nu putură afla repede adăpostul dorit. Vijorul smulgea copacii din rădăcină și lua acoperișurile colibelor. Încămențiți de groază, cei doi copii mai mici nu mai erau în stare să facă nici un pas. Silvina îi luă în brațe și bălăcind cu greu prin apa care curgea părau alergă în linia cea mai dreaptă înspre castel. Dacă ar fi mers pe calea obișnuită s'ar fi întâlnit cu tatăl ei și cu servitorii dela castel, cari neliniștiți de soartea copiilor alergaseră să-i caute.

Desperarea Silvinei a fost mare, când a ajuns la o adâncitură de loc, pe care ploaia cea mare o făcuse cu neputință de trecut. Dar fata trebuia să răzbată nesmintit prin ea, de volă să ajungă la casa părintească. Era cu neputință să treacă prin apă cu amândoi frații deodată, de aceea puse pe unul dintre copii jos, iar cu celalalt încercă să treacă prin apă. Valurile și puterea vânt-

tului erau s'o cufunde de câteva ori în apă, dar însfârșit izbuti să treacă părăul, cu toatecă apa îi ajungea până la brău. Ajungând de partea cealaltă, puse pe băiat pe un loc, unde nu ajungeau valurile, îl îndemnă să nu plângă, ci să aștepte frumos, până se va reîntoarce. Apoi zicând un Doamne ajută și făcându-și cruce se reîntoarce după celalalt frate. De nou intră în apa primejdioasă, când ferindu-se de un bolovan, care se rostogoliă mânat de valuri, când prinzându-se de un lemn mai mare. În sfârșit ajunse de partea cealaltă și liniștind pe băiatul, care plângea, îl trecu și pe el pe malul celalalt. Mare îi eră bucuria, că și-a putut scăpa fraților, pe cari îi iubiă atât de mult.

Într'aceea Silvina fu văzută de tatăl ei, care alergă cu servitorii înspre ea. O luă în brațe, servitorii luară pe cei mai mici și așa grăbiri spre castel. Aici o puseră în pat, îi dederă beuturi calde, dar biata fată fu cuprinsă în curând de friguri și-și pierdă și cunoștința. Apa rece, emoțiunea grozavă și teama de-a rămâneă fără frați îi secaseră puterile și-i sdruncinaseră nervii. În aturelile frigurilor zicea mereu: „Nu plânge, tăticule, cei doi băieți ai tăi sunt aici, eu mă simțesc bine, căci au scăpat“. Murind, șoptia încă aceste cuvinte de inimă.

Cazul acesta trist s'a întâmplat în anul 1735, tocmai când eroica Silvina d'Aubencourt împlinise 14 ani de viață.

8. Ioana d'Arc.

Chiar și dacă s'ar prăpădi, Doamne fe-rește! bisericile, statuile, arcurile de triumf, palatele mari și strălucite, cu un cuvânt toate minunile de artă, cari vestesc mărima și gloria națiunii franceze, și n'ar rămâneă alte clădiri, decât colibebele dela sate — totuși i-ar mai rămâneă un monument, care ar vesti existența glorioasă a ei. Acesta ar fi coliba mică din Domremy, în care s'a născut, la 1412, Ioana d'Arc.

Și 'n zilele noastre se îndreptează ne-numărați călători spre Domremy, ca să vadă căsuța cea mică a fecioarei Ioana.

Filip de Bergame, care descrie după un martor ocular viața Ioanei, povestește, că mica fată și-a petrecut anii copilăriei forcând, cusând și păzind oile. Era gîngășe, blîndă, religioasă și un pic exaltată; talia o avea mijlocie, pelița feții albă, ochi mari și negri; părul negru îi ajungea până la genunchi. Timpul liber nu-l întrebuintă pentru joc sau alte petreceri, ci orice moment liber îl dedica rugăciunii. Uneori intră în biserica satului, alte ori se ducea în pădure, unde-și petreceau, după tradiție, zinele; mai mult însă conversa în grădina tatălui ei cu îngerii. Despre întâia întălnire cu îngerii povestă următoarele:

„Eram în grădina tatel, într'o după-miază în zi de post, când am auzit întâia oară niște sunete venind de deasupra bisericii și dintr'odată am văzut îngerii încunjuțați de o lumină mare. Când au plecat, m'am pornit pe plâns, pentrucă tare aş fi vrut să mă iee cu ei“.

Pe-atunci Franța se afla în mare strâmtoare, căci eră, aproape întreagă, ocupată de Englezi. Aceștia asupriau poporul fără milă. Carol al VII-lea, tânărul și nenorocitul rege, pierdeă zilnic câte o bucată din țara lui. Despre nenorocirea aceasta abătută asupra țării vorbeau oamenii și în Domremy, ca pretutindeni în țară, iar Ioana aveă multă grije să nu uite în rugăciunile ei nici patria, nici pe rege. Într'o zi, când se rugase mai mult ca de obicei, își părăsi satul și merse drept la Vaucouleurs. Intrând la Baudricourt, căpitanul orașului, îi zise, fără altă vorbă: „Am venit să-ți predau ordinul primit dela Domnul“.

— Ei, dar cine-i domnul acela? — întrebă Baudricourt admirând mica față de țăran, fața căreia arătă o hotărâre mare.

— Domnul meu, — răspunse Ioana — e regele cerului și mi-a poruncit să liberez orașul Orleans și să încoronez pe rege în Reims.

Bătrânul soldat dete din umert și zise cu dispreț: „Fata aceasta ori e stăpânită de

duhul necurat, ori e nebună. În cazul dintâiu, ar trebui arsă pe rug, iar de e nebună, trebuie pedepsită cu asprime“.

Ioana nu se sperie de amenințările acestea, ci zise, că de două ori va mai fi respinsă, pentrucă celce a trimis-o i-a dat de știre, că de trei ori nu vor ascultă de ea. De față erau și alți domni: Bertrand Poulengy și Ioan Novelompont. Văzând cât de hotărîtă eră fata cea abia de 16 ani, îi luară parte și cu mâna pe mânerul săbiilor lor jurară, că vor conduce pe fecioara dela Domremy, apărându-o față de oricine, la castelul Chinon, unde locuia atunci nenorocitul rege. Căpitanul văzând că trebuie să împlinească dorința celor doi domni de frunte, zise către Ioana: „Haid, pleacă, întâmple-se ce trebuie să se întâmple!“ Trimțându-o astfel, îi dăruî sabia lui proprie.

Ioana se rentoarse la Domremy și în genunchi își luă rămas bun dela părinți descoperindu-le chemarea glorioasă, pentru care e fost ea aleasă.

Părinții ei s'au speriat crezând că au înebunit, dar cei doi cavaleri, cari o părtineau, au cercetat-o și în coliba ei, așa că părinții se văzură siliți să o lase să plece. Înainte de plecare și-a tăiat părul, s'a îmbrăcat în haine bărbătești și așa a părăsit Domremy întovărășită de cei doi cavaleri. Cu ea deodată a plecat și un frate al ei.

După o călătorie lungă, Ioana ajunse la locuința regelui. La început nu voiau s'o lase să între, dar regele zise:

„Las' s'o ascultăm, cel puțin ne va distra; eu mă voi amesteca, îmbrăcat în haine de cavaler, printre D-Voastră. Dunois să ocupe locul meu și-apoi îndată vom vedea, de e nebună sau ba; căci de va fi trimisă de Dumnezeu, îndată va putea cunoaște, care dintre noi e regele“.

După ce s'au făcut, după pofta regelui, toate pregătirile pentru primirea Ioanei, o conduseră înlăuntru. Curtenii străluceau în hainele lor pompoase, iar regele nu se deosebiă eu nimie de ei. Ioana nu se încurcă de loc, ci mergând drept spre rege îngenunchiă înaintea lui.

„Nu sunt eu regele“, zise Carol, „Maiestatea Sa este aici“ și arătă spre Dunois.

„Pe Dumnezeuul meu“, răspunse Ioana, „Tu ești regele și nimeni altul; Dumnezeu m'a trimis să viu în ajutorul tău și al regalului tău. Prin mine te înștiințează Domnul, că orașul Orleans va fi liberat, că pe tine te vor încoronă în Reims și că vei domni ca locotenentul regelui ceresc peste Franța“.

„Bine, dar cum vei putea dovedi, că ești cu adevărat trimisa lui Dumnezeu?“ întrebă regele.

„Dacă-ți voi spune lucruri așa de secrete, încât afară de tine să le știe numai Dzeu, crede-m'ai, că sunt trimisa acestuia?”

„Atunci te-aș crede”, răspunse regele.

„Anul trecut”, zise fecioara din Domremy, „erai, la ziua tuturor Sfinților, în castelul dela Loches. Acolo ai îndreptat trei rugăciuni către Dumnezeu. Una a fost, că dacă nu poți fi moștenitorul tronului francez, Dumnezeu să te desbrace de orice curagiu, ca să nu mai stăruiești pentru cucerirea moștenirii tale și prin aceasta să nu mai pricinuești moartea la atâția oameni nevinovați. A doua rugăciune a fost, că dacă sârmanul popor francez ispășește din cauza păcatelor tale, să-l ierte Dumnezeu, pentrucă tu ești gata să ispășești pentru oricare, fie cu moartea, fie altminteri. A treia rugăciune a fost, că dacă multele nenorociri sunt o urmare a păcatelor săvârșite de popor, să ierte poporului și să pună capăt nenorocirilor, cari nu mai contenesc de mai mult de doisprezece ani”.

Atunci zise unul dintre curteni :

„De va vrea Dzeu să libereze țara de dușmani, nu e nevoie nici de oameni înarmați, nici de războiu”.

Ioana răspunse :

„Cel înarmați trebuie să lupte, dar biruința o dă Dzeu”.

Doind s'o încurce, cerură dela ea să facă minuni.

„N'am venit aici să fac minuni; eu pot promite numai liberarea oraşului Orleans, daţi-mi oameni înarmaţi, câţi vreţi, căci eu sunt gata de plecare!“

Stăruinţa însufleţitoare, care strălucea în ochii ei, a câştigat de partea ei şi pe cei mai rezervaţi, cari începură să creadă în misiunea ei. Regele dăte ordin, ca un întreg stat major să fie la dispoziţia ei; herolzi, aprozi o încunjurată, afară de aceea îi dăte o armatură completă şi un drapel frumos. Însăşi loana hotărî forma şi culoarea drapelului. Acesta eră de mătase albă, cu broderie de crini şi cu ciucuri. Pe drapel eră icoana Domnului Christos şezând pe nori, în mână cu un glob. De partea dreaptă îngenunchiau doi îngeri, unul ţinând în mână un crin (floarea familiei regale franceze a Bourbonilor), celalalt lozinea: „Isus şi Maria“.

Din armatură îi mai lipsiă numai sabia şi cu toatecă generalii cei mai mari o îmbiară fiecare cu sabia proprie, loana nu primi, zicând că D-zeu i-a poruncit să caute sub altarul bisericii Sfintei Ecaterina din Tier-Bois, pentrucă sub el va află sabia, cu care va liberă Orleanul. Ascultând de cuvântul ei, au căutat şi au aflat într'adevăr sabia, pe care erau săpate cinci cruci mici.

Uăzând cum se împlinește tot ce spuneă Fectoara din Domremy, însuflețirea poporului și a armatei nu mai cunoșteă margini.

În sfârșit plecară și tinăra fată, plină de încredere în izbândă, trimise în tabăra engleză următoarea scrisoare amenințătoare.

„În numele lui Isus și al Mariei! Tu, rege al Angliei, duce Bedford, care te numești guvernator al Franței, tu Will Pool, conte de Suffolk, duce Talbot și Toma Scales, care ești aghiotantul numitului duce Bedford, — ascultați de ceea ce vă spune Domnul cerurilor! Dați celui pe care l-a trimis însuși D-zeu cheile tuturor orașelor din țară, pe care le-ați ocupat! Rentoarceți-vă în patria voastră și dacă n-ați face lucrul acesta, păziți-vă, pentru că în scurt timp vă va lovi Ioana, ceea ce vă va fi spre mare pagubă“.

Acestor amenințări le urmă îndată fapta. În ciuda trupelor numeroase, cu cari încunjuraseră Englezii Orleanul, Ioana intră în acest oraș la 3 Maiu 1429 ducând cu ea cantități mari de alimente și alte proviziuni de războiu, pe cari dușmanul nici că îndrăzni să le atace. Când văzură locuitorii Orleanului pe eroica fată în mijlocul lor, nu se mai îndoiră, că-și vor recăpătă libertatea. Și ntr'adevăr, puțin dup'aceea, în zilele după Jota verde, desfășurând drapelul atăcă bastionul construit de Englezi și urcându-se

fără teamă pe o scară îl împlântă pe vârful bastionului. La acest atac, o săgeată îi pătrunse umărul și Ioana căzu de pe scară. Englezii izbugniră în strigăte de bucurie, Francezii se retraseră buimăciți. Ioana, temându-se, că norocul izbânzii se va întoarce spre Englezi, își scoase cu mâna proprie săgeata din umăr, se sculă, își strânse cețele și cuprinse cu ele bastionul englez.

„Și astfel“ — povestește un cronicar din timpul acela — „se termină, sub conducerea unei fete eroice numai de 17 ani, în câteva ore acel asediu vestit, care ținuse șapte luni fără ca toți cavalerii francezi să fi fost în stare să respingă și numai un atac. La opt zile după intrarea Ioanei în Orleans, dușmanul o luă la fugă și orașul se liberă“.

Fecioara din Domremy, dorind să-și îndeplinească cât mai curând misiunea, alergă la rege și-l rugă să o urmeze la Reims. Nici nu mai amintim cucerirea locului întărit Gergeau și vestita luptă dela Patay, în care căzu în captivitate Talbot, marele și vestitul duce englez.

De pretutindeni, unde apărea Ioana, dușmanul fugi îngrozit și toate porțile se deschideau fecioarei învingătoare. Adevărat, că Reims era încă în puterea Englezilor și a Burgunzilor, dar Ioana promise, că în timp de trei zile și acest oraș va fi cucerit. După

trei zile, poporația din Reims se resculă, alungă garnizoana dușmană și deschise porțile pentru primirea regelui. La 14 Iuliu 1429, Fecioara din Domremy ținea drapelul întins de-asupra altarului, în fața căruia regele era uns cu sfântul mir. Terminându-se serbarea, exclamă: „Acum pot muri!“ Apoi îngenunchind înaintea regelui, zise: „Grațioase Doamne, orașul Orleans e liberat, tu ești rege victorios. Misiunea mea e îndeplinită, lasă-mă să mă rentore la ai mei, căci i-am părăsit numai în urma poruncii lui Dumnezeu. Permite-mi, ca să depun numai decât armatura de pe mine și să merg acasă pentru a ajuta părinților mei la îngrijirea oilor noastre“.

Regele nici că votă să audă de plecarea Ioanei și-i porunci să continue cu războiul spre folosul lui. Fata, care știa bine, că misiunea ei e îndeplinită, dar care nu se putea împotrivi regelui, rămase acolo plângând.

Puțin după aceea, când Ioana mai câștigase câteva biruințe, se rugă iarăși de rege, ca s'o lase acasă. Dar nici acum nu o lăsă.

Fiind rănită la asediul Parisului, eroica fată, care nu voia să moară înainte de a-și fi revăzut locul nașterii și pe părinți, îl rugă a treia oră pe rege, să o lase acasă. Carol nu voi să asculte nici acum rugarea sărmanei rănite, ci o remuneră cu aceea, că nobilită pe părinții ei dându-le numele „du

Lys" și le permise să poarte în stema lor pe lângă sabie și doi erini.

Trecuse un an dela ziua glorioasă, în care liberase orașul Orleans. Trupe engleze asediau orașul Compiègne, trupele franceze făcură o eșire, dar fură silite să se retragă. Ioana, rămânând în urmă, fu încunjurată de câțiva soldați burgunzi. Cu sabia în mână știu să-i țină la distanță; abia mai avea câțiva pași până la poarta cetății, când păzitorii porții traseră podul de peste șanț și încuiară poarta. Nici acum nu se știe, făcut-au aceasta din invidie, răutate, sau din nebăgare de seamă. Ioana căzu prinsă în mâinile Burgunzilor, iar comandantul lor, Ioan Luxemburg o vându Englezilor pentru zece mii lire engleze. Comandanții englezi declară, că ea numai cu farmece păgânești a fost în stare să facă vitejiile cele mari, fiindu-le rușine să recunoască, că o fată eroică i-a învins de tot în mai multe rânduri.

Ioana zicea: „Dupăce voiu fi condamnată și rugul va fi gata, focul va pălpăi și călăul mă va aștepta. Dar și atunci voiu spune tot ce am spus până acum. Eu mă învoese cu toate, căci nu știu, dacă sunt datoare să pățimesc mult; dar aceasta are s' o hotărăscă Domnul Isus Christos“.

Dintru'ntăiu au condamnat-o la temniță pe viață; dar judecătorii englezi temându-se, că poporul care se entuziasmă până

la exaltare pentru ea, să nu o răpească din mâinile lor, au judecat-o de nou și au condamnat-o la moarte.

La 31 Maiu 1431, fecioara Ioana fu condamnată la moarte ca vrăjitoare și arsă de vite pe plața din Rouen. Opt sute de soldați englezi petrecură la rug pe condamnată, care abia împlinise 20 de ani.

Preotul îi zise: „Biserica nu te mai poate apăra și te dă pe mâna judecății statului. Dade în pace!“*)

Primarul din Rouen porunci călăul să iie pe Ioana și să o așeze pe rug. Văzând soldații englezi, că ea vorbește cu preotul ei mărturisitor, își pierdură răbdarea și strigară: „Da ce faceți? Nu veți vreă să ne apuce amiaza aici?“ Apoi luară ei pe Ioana și legându-o de stâlpul din mijlocul rugului îi ziseră hoherului: „Fă-ți datorința!“

Ioana rosti până'n momentul ultim numele lui Isus; cei prezenți nu-și putură reține lacrimile și ziceau: „Fata aceasta a fost cu adevărat nevinovată și temătoare de Dumnezeu!“ Unul dintre secretarii regelui englez văzând cele întâmplăte, zise: „Pe toți ne va moșteni iadul, căci au ars o sfântă, sufletul căreia e dejă în ratu“.

Cenușa Ioanei au împrăștiat-o în toate părțile, dar amintirea ei va trăi în veci.

*) Mergi în pace! (latinește.)

9. Lucius Valerius.

În timpul domniei împăratului Traian s'a născut în oraşul Hisconium un băiat, viaţa căruia a fost scurtă, dar numele i-a rămas nemuritor. Peste 1700 de ani acoperită ştirea despre existenţa lui şi numai descoperirea unei inscripţii o aduse la lumina zilelor noastre. Dar fiindcă timpul face de creşte tot mai mult faima gentilor, numele lui Valerius e acum aproape tot aşa de cunoscut cum eră în antichitate.

Porecla lui eră *Pudens*, ceea ce înseamnă modest, sfios. Dispoziţia spre poezie a crescut la el atât de timpuriu, încât la etatea de 13 ani a păşit pe arenă pentru a câştiga premiul de poezie, pe care îl împărţiă oraşul tot la cinci ani. La serbarea poporală cetiră poezia lui Lucius Valerius şi membri juriului îi decernară lui premiul, care se compunea dintr'o medalie de aur şi dintr'o liră de fildeş.

Inscripţia aflată spune, că poezia a fost atât de frumoasă, încât a trebuit să o ce-tească timp de opt zile, prin diferitele părţi ale oraşului, ca să o audă poporaţia entusiasmata, care nu se mai sătura să o asculte. Entuziasmul a fost atât de mare, încât camerazii lui Valerius i-au ridicat o statuie de bronz. Pentru aceasta au fost chemaţi la Hisconium cei mai vestiţi sculptori romani.

În timpul lui Valerius, moravurile începuseră să se strice și primăria orașului se străduia să îndemne tinerimea să îmbrățișeze de nou vechea virtute romană.

Guvernatorul Marcus Mummius simți, că exemplul acestui băiat va fi un îndemn pentru întreaga populație. De aceea hotărî ca desvelirea statuei să se facă cu un fast cât mai mare. Ziua desvelirii se vesti cu sunete de goarne în Italia întreagă. Stradele fură presărate cu flori, iar dealungul străzii, pe unde avea să treacă convoiul, plantară ploi, trandafiri și portocali. Pe cap cu cunună, îmbrăcat în purpură și în mână cu sceptrul genului, așa ședeă Lucius Valerius în carul de triumf, pe care îl trăgeau șase cai albi. Cele mai frumoase fete din oraș, îmbrăcate ca muzele, pășiau alături cu carul, cântând imnuri de laudă celui premiat, iar înainte mergeau herolzi, cari atrăgeau atenția publicului asupra celui laureat și împărțiau printre oameni bani băuți cu efigia lui Lucius Valerius. Opt zile de-alungul a trecut convoiul acesta pe străzile orașului. Casa lui Valerius era iluminată și când adormia seara, ca să vizeze despre sărbătorirea lui, îl legăna o muzică lină, care nu încetă de altminteri toată noaptea.

În fine sosi și ziua desvelirii și încununării statuei și tocmai când Marcus Mummius voia să pună cununa pe capul de bronz,

Lucius Valerius văzù în mulțime pe tinărul, care primise la concurs mai multe voturi după el. Lucius luă numai decât cununa de pe statuie, coborî la fostul lui concurent și punând cununa pe capul acestuia zise: „Primește această cunună, pe care o meriți mai curând decât mine. Eu am putut-o câștiga numai din cauza tinereții mele și ca să-mi servească de îndemn pentru mai târziu“. Cei doi se îmbrățișară, iar aceasta faptă nobilă îi câștigă lui Valerius polegra de „Pudens“.

Timpul a nimicit opera tinărului poet din Hisconium, dar ne-a păstrat amintirea virtuții lui. De aici vedem, că operele mânilor ome-nești pot pieri, dar amintirea faptelor bune rămâne pentru totdeauna.

10. Vincențiu Viviani.

În anul 1638 intră în capitala frumoasă a ducatului Toscana un băiat de 12 ani, îmbrăcat sărăcăcios. Mica lui legăturică atârna de capătul unui băț, pe care îl ținea pe umăr. Buzunarul îi eră dureros de gol, cu toatecă la plecare luase cu sine toți banii, pe cari i-a putut da tatăl său, ca să aibă pentru cele trebuincioase și până ce își va putea câștiga singur ceva.

La plecare tatăl său îi zise: „Ești băiat mare, sănătos și deștept, ai ajuns etatea, în care poți să lucrezi, să câștigi; fi cuminte, harnic și dacă-ți vei păstra credința pusă în Dumnezeu, poți fi convins, că ori unde te va conduce îngerul tău păzitor, vei da de oameni buni, cari te vor ajuta“.

Tata și fiul se despărțiră lăcrămând. Micul exilat luă drumul spre oraș mereu cu gândul să cheltuească cât mai puțin din mica lui avere. Ca să nu-și rupă ghețele cele bune și groase, le scoase din picioare și le atârna în băț. Înainte de-a intra în Florența, se scaldă în râul Arno, își scutură hainele de praf și așezându-se pe o piatră scoase din buzunar un ac și ață și cusu ce era rupt la ele. Apoi se îmbrăcă cât putu mai bine, pentrucă știa că merge în fața norocului și voia să-i placă acestui domn puternic.

N'am spus încă, cum de s'a putut hotărî tatăl lui Diviani să se despartă de fiul său; cum și-a putut închipui, că acest băiat să fie în stare să-și câștige, la o etate așa de fragedă, pâinea de toate zilele. Dar cu toată neștiința lui, acest tată a înțeles, că fiul sau e înzestat cu calități extraordinare. Tinărul Viviani nu cunoștea temeinic nici o meserie, dar pentru aceea se pricepea la toate. Înțelegând din seamă afară orice, știa să afle și cecece nu i-s'a explicat și pornit odată la drum, da vitejește înainte fără a

mai avea nevoie de sfaturile altora. Așa de exemplu, abia a apucat să știe distinge literele și a și știut să cetească foarte bine; i-au spus, că $2 \times 2 = 4$ și pornind de-aici a știut să rezolve numai cu mintea lui fel și fel de probleme matematice. Fără a cunoaște legile matematice, și-a croit singur un sistem cu ajutorul unor bețișoare.

Preotul din sat a tradus, din latinește, pentru plăcerea lui Viviani un psalm de-al lui David. Cu ajutorul acestor câteva rânduri băiatul a ajuns să înțeleagă toți psalmii, ba pe unii i-a și tradus însuși. Și ceeace e și mai mult, tinărul Diviani nu era înzestrat numai cu inteligență, dar avea și o îndemănare manuală extraordinară. Umblând prin atelierele din sat, el, care nu cunoștea nici din auzite legea echilibrului, spunea cu toată ușurința și hotărârea unuia sau altuia din maestri mai puțin îndemânatici, cum să învingă cutare pedecă mai mică.

Așa era băiatul, pe care foamea l-a alungat de-acasă și care plimbându-se pe străzile Florenței nu putea să se mire în-de-ajuns de multele lucruri frumoase. Între obiectele cari mai ales l-au atras atenția era unul de dragul căruia stete mult în fața unei prăvălii.

Obiectul pe care îl privia cu mare atenție era o cameră obscură. Necunoscând modul

ei de întrebuintare, de data aceasta n'a înțeles rostul ei. Alt copil ar fi trecut mai departe și nu s'ar mai fi gândit la lucrul necunoscut, dar Viviani nu putea să se liniștească așa de ușor. Dăzând că oricât îl privește, tot nu se poate dumiri, intră la negustor și-l rugă să-i arate la ce se poate întrebuinta. Pe vremea aceea camerele obscure erau foarte rare și scumpe.

Când află modul de întrebuintare al acestei jucării de modă, numai decât îl veni în minte, că ar câștiga mulți bani, dacă ar putea umbla cu ea din sat în sat. Viviani scoase din buzunar toți banii, ce-i mai avea și numărându-i pe teșghea în fața negustorului, îl întrebă, dacă cu atât ar fi plătită lampa miraculoasă? „Nici vorbă să fie destul“ răspunse negustorul, nici cu de zece ori atâtia bani n'ai putea să cumperi lucrul acesta. Dacă crezi însă că norocul tău depinde de lampa aceasta nu vreau să-ți stau în cale. Nu-ți vând aceasta jucărie, ci ți-o dau numai cu chirie. Pari a fi băiat deștept; sper că ești și de omenie și dacă te obligi să vii în fiecare Duminică aici și să-mi spui drept, cât ai câștigat în cursul săptămânii, îți las jucăria și chiria vom stabili-o după ceea ce încassezi“.

Viviani umblă acum din sat în sat cu mica lui cameră și sătenii nu se puteau mira destul văzând soarele, luna, pe Papa im-

brăcat în toate ornatele și chiar pe Sf. Ieronim, care călca în picioare cinci sute de diavoli. Tare se minunau de tot ce vedeau, dar, vai, puțin plăteau, așa că la sfârșitul săptămânii Diviani a putut da socoteală numai despre o sumă mică. Ghetetele începură să i-se rupă și pentru ca să le cruțe, se hotărî să nu mai iese din oraș. Se instalează deci în poarta palatului Strozzi. Dar nici aici încassările nu erau mai bune. Într-o seară, pe timp ploios, când bietul bătat era tare amărît, văzù de departe un domn, care voia să traverseze strada. „Signor, signor!“ strigă fugind după el, „de nu te vei uita la soare, n'am de unde câștiga pentru astăseară nici cina, nici adăpostul! — „Soarele?“ zise străinul, „eu n'o duc bine cu el, căci mult năcaș îmi face“.

Omul acesta nu era altul decât celce a arătat și stabilit în marele univers drumul soarelui: chiar Galilei. Mișcat la vederea micului cerșitor, îi implini cererea și cu toată ploaia, care curgea, privi la ceea ce îi arăta Diviani. Ascultă cu răbdare explicațiunile băiatului, ba rămase și după aceea povestind cu el. Dela lampă, conversația trecu asupra altor obiecte și când veni vorba de împrejurările, cari l-au adus în Florența, s'a dovedit, că Diviani avea dreptate când a spus, că norocul lui depinde de stăpânirea camerei obscure. Galilei îl îndrăgi și-l luă

la sine. Aceasta i-a folosit lui Viviani atât de mult, încât a ajuns unul din cei mai vestiți învățați ai secolului al 17-lea. Faima i-s'a răspândit în Europa întreagă și familia Medicis își revărsă favorurile asupra lui. Ludovic al XIV-lea îi dăte o subvenție anuală, Academia de științe din Paris îl alege membru, iar Ferdinand al II-lea, ducele Toscanei, îl trimise în mai multe rânduri cu misiuni importante la curțile regale din Europa. Prin o încordare aproape de necrezut a spiritului său scris de nou cele cinci cărți ale lui Aristotele, vestitul filozof grec, cari se pierduseră de câteva secole.

A murit în etate de 82 de ani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

11. Antoniu Canova.

Când vedem, că geniul e în stare să creeze artiști mari din indivizi, cari trăesc în cea mai mare mizerie, și să-i ridice la mari înălțimi peste ceilalți oameni, ne vedem îndemnați să zicem cătră orice copil, care dovedește o capacitate mai mare: „Nu te speria de nici o piedecă, nu ascultă de aceia, cari vreau să te seducă pe altă carieră, du-te acolo, unde te chiamă aplicarea ta, și taie cu mână îndrăzneată legăturile, cari vreau să te rețină dela aceasta, — du-te, du-te tot înainte și vei vedea, că o să ajungi la țintă.“

Durere însă, că între ceice au plecat pe acest drum periculos numai pușini au ajuns la țintă, pe când alții au perit. De aceea nimeni nu e consultat a zice oricui: „Du-te, du-te, că o să ajungi la țintă!“

Acum vreau să povestesc ceva despre unul din cei aleși ai norocului, care a obținut pretutindeni succese și și-a câștigat avere, renume pe o carieră, în care o parte a celorlalți artiști pot da înaintea numai cu multă greutate.

Destitul Antonio Canova s'a născut în Possagno, un sat mic, la 1747. Ioan Falieri, proprietarul moșiei satului, a dat într-o zi o masă și pe aceasta eră pus, între prăjituri, un leu modelat minunat din unt. Modelul acesta l-a surprins pe domnul casei tot așa de mult ca și pe oaspeții săi și dete ordin, ca bucătarul să viie numai decât sus, căci voia să-l laude în fața oaspeților pentru aceasta lucrare artistică. Intrând în sala de mâncare, bucătarul fu atât de mișcat de mulțimea laudelor, încât ochii i-se umplură de lacrimi. „Verși lacrimi de bucurie?“ îl întrebă stăpânul. — „Nici decât, domnule, mai curând lacrimi de durere, că n'am făcut eu obiectul, pentru care mă laudați atâta“. — „Dar cine l-a făcut?“ întrebă Falieri, „vreau să-l văd“.

Bucătarul a plecat pentru a împlini dorința domnului său și după câteva minute

Întră artistul, care era un mic băiat de țăran și de pe a cărui îmbrăcăminte se putea vedea, că părinții săi sunt niște oameni săraci. Aceștia însă suferiau orice lipsă, numai să poată da fiului lor lecții de desen, pentru care și aflaseră un profesor, care se mulțumiă cu o remunerație mică. Antoniu Canova începuse încă din frageda copilărie să modeleze cu multă plăcere făcând mici figuri drăguțe de câteori putea pune mâna pe o bucată de lut potrivit, ba cu ajutorul cuțitașului sculpta câte ceva și din cele mai mici așchii de lemn.

Părinții lui Antoniu Canova cunoșteau pe bucatărul lui Ioan Falieri, care în ziua mesei date de acesta li-se plânse, că e în mare încrecătură neștiind cum să împodobească destul de frumos masa. A făcut tot ce putea face după cât știa, dar îi lipsia un ornament arătos, care să producă senzație și să-i aducă laude. Micul Canova se gândi puțin apoi zise: „Nu te mai supără, am să viu eu la bucătărie și de ai încredere în mine, o să vezi în curând, că voi face obiectul dorit“. Așa s'a și întâmplat. Băiatul se duse la bucatar, îi arătă desemnul figurii, pe care voia să o modeleze și garantând de succes, lucră din unt cu o pricepere așa de minunată ca mai târziu din marmoră.

Oaspeții au rămas încântați de frumusețea leului modelat de Canova, dar și mai mult s'au mirat când li-s'a prezentat artistul. Nu-l puteau răsfăța destul, iar Ioan Falieri îl luă din momentul acela sub protecțiunea sa. În urma acestei întâmplări norocoase, numele micului fiu de țăran din Possagno deveni încurând vestit. Falieri îl plasă curând în atelierul bătrânului Torretti, pe atunci cel mai vestit sculptor. La doi ani după aceea, Canova, care abia era de 12 ani, trimise binefăcătorului său două coșulețe cu flori de marmoră, cari formează până în ziua de azi unul din decorurile cele mai frumoase în palatul Falieri din Veneția.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

O să aflați din alte cărți mai pe larg, prin ce a meritat acest artist vestit și muncitor admirația posterității. Toate Academile de știință de pe pământ se întreceau să-l aibă membru, iar domnitorii Europei să aibă una din operele lui în muzeele lor. Papa Pius al VII-lea a vrut, ca numele lui Canova să fie trecut în Cartea de aur a Capitoliului. Academia Sf. Luca din Roma îl alegea duce pe viață al ei, — titlu, cu care n'a mai distins dela moartea lui Canova pe nici-un artist. Înmormântarea lui a fost cea mai strălucită de care s'a împărtășit vre-odată vr'un artist dela moartea lui Rafael încoace.

12. Marcilia Eufrosina.

Tatăl ei a fost vestitul arhitect Apolodor, care a construit la ordinul împăratului Traian și podul dela Turnu-Severin; ea însăși eră o frumusețe vestită, dar atât de modestă, încât n'a vrut să stea model nici pictorilor, nici sculptorilor, cu toatecă toți să siliau să o înduplece. Dar în ciuda împotrivirii ei persistente și în contra dorinței părinților ei, ea observă că atât pictorii, cât și sculptorii înzestrau operele lor cu trăsăturile feței ei. Totdeauna se siliau să se întâlnească cât mai des cu Marcilia, ca să o privească cu neșaf, să-și întipărească trăsăturile feței ei și să le eternizeze în statui de ale Florei, Hebei, Venerii, cu cari se decorau temple și palate. Dar Marcilia nu eră numai frumoasă, ci și cuminte, gingașe și cu învățătură. Cunoscând o parte mare a operelor poetilor mari, făcea și ea versuri frumoase, iar pentru sculptură avea o aplicare atât de curată, de frumoasă, încât Apolodor cerea adeseori sfatul ficei sale, când avea să facă alegere în executarea planurilor lui.

După moartea lui Traian urmă pe tron Adrian, care păstră și subț mantaua de purpură dragostea pentru artă. Nemulțumindu-se cu aceea, că e împărat, voia să fie și pictorul cel mai bun și sculptorul cel mai ales al timpului. A pus să se construească un

templu al zeiței Venus după planurile lui proprii. Apolodor a fost destul de îndrăzneț să critice opera celuilor stăpâniți lumea. Simțindu-se vătămat în ambiția lui de artist, împăratul fu cuprins de un dor adânc de răzbunare contra concurentului său, care n'a vrut să-i recunoască întâietatea. Descoperindu-se tocmai atunci o conjurație în Roma, Adrian se folosi de ea și trecu și numele lui Apolodor între cei vinovați. Martori mincinoși mărturisiră, pentru bani, contra lui, iar judecători cu suflete de rob îl condamnară fără dovezi îndestulitoare și împăratul semnă sentința de moarte.

N'a fost fată, care să iubească pe tatăl său cu mai multă căldură și cu mai mult dor de a se sacrifica pentru el, cum a fost Marcilia. Căzând la picioarele împăratului, îl rugă să grațieze pe tatăl ei. Lacrimile ei nu putură mișca inima de peatră a domnitorului. Îl petrecu deci pe tatăl ei la locul de pierzare, iar de-acolo se întoarse acasă cu hotărîrea, că nici ea nu va mai trăi mult după tatăl ei mort nevinovat. Într'aceea, înainte de a-și lua pentru totdeauna rămas bun dela lumea aceasta, se consultă cu geniul ei și acesta îi șopti un plan, executarea căruia i-ar fi eternizat numele și vestea dragostei ei pământești.

Eră vorba să facă un mic templu de marmoră, în mijlocul căruia să fie statua

lui Apolodor încunjurată de insigniile artelor. Apolodor puneă mâna pe inima ficei sale, iar de-asupra lui eră zeul nemuririi încununându-l. Aproape eră un sicriu de porfiră, pe care spiritele îl încunjurau plângând, pe când moartea se străduia să ridice capacul sicriului cu vârful coasei. Grupul al treilea se compunea din Marcilia, care smuncindu-se din brațele mamei sale se aruncă spre corpul mort al tatălui său ținând în mână un sul de pergament cu inscripția: „El îmi lipsește, iartă, fără el și așa nu pot trăi“.

Mama Marciliei se învoi, ea să-și îndeplinească acest plan costisitor, sperând că gingașa fată va sorbi atâta mângâiere din dragostea cătră artă, încât își va birui durerea.

Și 'ntr'adevăr, în cursul lucrului sârmana fată îndură cu destulă răbdare chinul de a fi pierdut pe iubitul ei tată. Construirea templului dedicat lui Apolodor a ținut cam un an. Cu cât înaintă munca mai bine și mai frumos, cu atât mai mult se simția mai mulțumită. Dar când a fost gata, recăzù în melancolia de mai înainte și cu toate lacrimile vărsate de mamă-sa, respingeă orice mâncare. Câteva zile a ținut aceasta luptă îngrozitoare cu moartea, până când biata fată muri, cerându-și iertare dela mama sa. Astfel s'a sinucis ficia lui Apolodor în etate de 13 ani și 5 luni.

Cuprinsul:

	Pag.
1. Eudoxia	3
2. Nicoleta de Foix	9
3. Appius	14
4. Elisabeta Cazotte	18
5. Carol Linné	24
6. Mihai Verino	30
7. Silvina d'Aubencourt	33
8. Ioana d'Arc	37
9. Lucius Valerius	48
10. Vincențu Viviani	50
11. Antoniu Canova	55
12. Marcilia Eufrosina	59

**In Biblioteca populară a Asociațiunii
„Astra“ mai sunt și următoarele nu-
mere de cuprins și istoric :**

Nr. 86, 97.	<i>Ardealul și Ardelenii</i> , de Uictor Lazăr. 2 broșuri, amândouă	lei 6—
" 98.	<i>Tudor Vladimirescu</i> , de Ioan Georgescu	" 3—
" 99.	<i>Oameni și stări dela noi</i> , de Dr. E. Dăianu	" 3—
" 101, 102.	<i>Mitropolitul Andreiu Șaguna</i> , de Dr. I. Lupaș, 2 broșuri, amândouă	" 6—
" 105.	<i>Avram Iancu</i> , de Ioan Georgescu	" 4—
" 107.	<i>Ioan C. Brătianu</i> , de O. Sumea	" 5—
" 109.	<i>David Urs de Mărgineni</i> , de Uictor Lazăr	" —
" 1 9.	<i>Vasile L. Pop</i> , de Dr. E. Dăianu	" 5—
" 134.	<i>Moartea lui Asan</i> , de Ioan H. Lapedatu	" 5—
" 136.	<i>Amor și răsbunare</i> , de Ioan A. Lapedatu	" 5—
" 137.	<i>Luptele lui Mihai Viteazul</i> povestite de el însuși	" 5—
" 140.	<i>1 Decembrie 1918</i> , de Romul Stimu	" 5—
" 144.	<i>Piatra credinței</i> , de Coriolan Brediceanu	" 5—

Recomandăm cu tot dinadinsul *cumpărarea* acestor numere, cari ne arată luptele oamenilor noștri din trecut și suferințele îndurate de poporul român.

Ceice comandă cel puțin *zece* exemplare dintr'unul și acelaș număr, au un rabat de 25%, adică plătește numai trei sferturi din prețul total.

Alte broșuri din Biblioteca populară.

Nr. 92. <i>Un Sat din Ardeal</i> , de I. Georgescu . . .	lei 3.—
„ 93. <i>Din popor. Povestiri</i> de Petrea Dascălul . . .	„ 3.—
„ 94. <i>Povestiri</i> de I. Agârbiceanu	„ 3.—
„ 100. <i>Ce este Asociațiunea?</i> de I. Georgescu . . .	„ 3.—
„ 104. <i>Păcatele noastre</i> , de I. Agârbiceanu . . .	„ 3.—
„ 106. <i>Învățătură și petrecere</i> , de I. Georgescu (203 pag.)	„ 10.—
„ 110. <i>Sămânța înțelepciunii</i> , de Regina Maria . . .	„ 2.—
„ 112. <i>Gânduri de dat mai departe</i> , de Dr. H. P. Petrescu	„ 3.—
„ 113. <i>Pentru sările de șezătoare</i>	„ 3.—
„ 114. <i>Înviere. Poezii</i> de Ioan Borgia	„ 3.—
„ 115. <i>Clipe de întremare sufletească</i>	„ 3.—
„ 116. <i>Icoane dela țară. Povestiri</i> de Petrea Dascălul	„ 3.—
„ 117. <i>Povești și fabule</i> , de Moșul (Nicolae P. Petrescu)	„ 3.—
„ 118. <i>Povești din Țara Cehului</i> , de Bojena Nemțova	„ 4.—
„ 120. <i>E primejduită cultura! O vorbă fără- nimei noastre</i>	„ 3.—
„ 121. <i>Patria. Poezii</i> de G. Tutoveanu	„ 3.—
„ 122—123. <i>Ileana. Feerie</i> de I. Borgia	„ 6.—
„ 124. <i>O bucată de pâine</i> , de Dr. H. P. Petrescu . . .	„ 6.—
„ 125. <i>Prisonierul din Caucaz</i> , de L. Tolstoi . . .	„ 5.—
„ 126. <i>Lucă, minte slabă, și alte povestiri</i> de I. Pop Reteganul	„ 4.—

Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra” 1928.

Anul acesta vor apare mai mult decât zece broșuri din Biblioteca populară, o parte mare din ele cu ilustrațiuni. Apariția lor nu va mai fi lunară, ci în seri de 7—8. Până la Paști vor fi tipărite următoarele :

1. *Răsboiul de întregire pentru liberarea neamului*, de Victor Lazăr. Prețul 6 Lei.

2. *Cultivați legumi în grădinile voastre ! Sfaturi date de Victor Lazăr.*

3. *Poezii bănățenești*, de Victor Vlad Delamarina.

4. I. *Răsboiul româno-ruso-turc din 1877—1878.*

— II. *Andrei Florea Curcanul sau Cum e Românul la război.* Povestire de Nicolae Gane.

— III. *Câteva poezii despre războiul din 1877—1878.*

5. *Îngrijirea copilului mic până după înțăr-care.* Sfaturi pentru mame.

6. *Cărlanii*, piesă de teatru, de C. Negruzzi, cu îndrumări cum să se joace, date de Nic. Băilă.

7. *Copii cu renume.* Biografii povestite tinerimii noastre de Victor Lazăr.

8. *Bucătăria gospodinei dela sate*, de Ana D. Lazăr.

La toamnă se va tipări altă serie de broșuri.

*

Comitetul Central a hotărât, ca pe viitor aceste broșuri să se vândă, să nu se mai împartă gratuit. Felul acesta de milogeală e o rușine pentru poporul nostru, căci nu se obișnuște la nici unul din neamurile celelalte, cari trăiesc pe pământul României. De altminteri prețul broșurilor e atât de mic, încât nici cerșitorul adevărat nu poate zice, că n'ar avea 2 până în 5 Lei sau cel mult 8 Lei, cât costă o broșură.

Facem deci un apel călduros către preoți, învățători și notari dela sate, către directorii a tot felul de școale și așft, cari se interesează de cultura poporului, să îndemne la cumpărarea broșurilor din Biblioteca populară și să comande înșiși exemplare cât mai multe, ca să aibă parte și de rabat. Comenzile însoțite de bani cât costă broșurile, să se adreseze către Asociațiunea „Astra”, oficiul Bibliotecii populare, Sibiu, Str. Șaguna 8.

Călimdarul Asociațiunii va apare la timp și întocmit anume pentru poporul dela sate.

„Foaia Noastră”

Foaie de propagandă populară în serviciul Asociațiunii „Astra”, scrisă pentru luminaarea poporului român.

Apare odată pe săptămână în opt pagini mari de gazetă, având cel puțin odată pe lună și un adaus de două pagini cu multe chipuri.

Taxa de abonament e 160 Lei pe an, 80 Lei pe $\frac{1}{2}$ an.

„Foaia Noastră” e gazeta, care are cuprinsul cel mai bogat nu numai în tot felul de știri culturale, economice, financiare și de alte feluri, apoi politice, acestea fără pasimă, ci și în învățătură. Nu e mirare, că învățători pricepători au introdus-o în școalele de adulți, chiar și în clasele superioare ale școlii primare. — Nu lipsește din ea nici partea de petrecere: poezii, povestiri, glume.

Abonarea „Foil Noastre” poate începe la zi întâiu a oricărei luni, iar taxa de abonament să se trimită pe adresa:

Administrația „Foil Noastre”, Cluj, Str. Memorandului, 22